

TÜRKİYE'DE GİRİŞİMCİLİK: MEVCUT DURUM ANALİZİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Ferhat PEHLİVANOĞLU

Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, fpehlivanoglu@kocaeli.edu.tr

Kenan KAYAN

Doktora Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi, SBE, İktisat Bölümü, kenankayan@kocaeli.bel.tr

Özet

Amaç: Bu çalışma; Türkiye’de ekonomik kalkınmanın sağlanması ve refahın artması adına girişimciliği etkileyen öncelikli faktörleri tespit etmeye çalışmaktadır.

Yöntem: Bu çalışmada girişimciliği belirleyen ve etkileyen bazı parametreler (ARGE harcamaları, devlet politikaları, girişimcilik finansmanı, eğitim düzeyi, fiziksel altyapılar gibi) karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çalışmada yöntem olarak GZFT analizi (Güçlü yönler, Zayıf yönler, Fırsatlar ve Tehditler) tercih edilmiştir. GZFT analizi terim anlamıyla, bir proje ya da girişimin hayata geçmesinden önce; güçlü ve zayıf yanlarının, dışarıdan gelecek tehditlerin ve konjonktürün getireceği fırsatların, detaylı incelemesi olarak kabul edilmektedir. Analiz karar verme aşamasında konu ile ilgili kuvvetli veya zayıf, avantajlı veya dezavantajlı noktaların beraberce görülebilmesini sağlamaktadır.

Bulgular: Türkiye’de girişimcileri yatırıma teşvik edecek ekonomik ortamın hazırlanmasının kritik öneme sahip olduğu görülmüştür. Bunun yanında girişimcilere düşük maliyetli finans kaynakları ve rahat geri ödeme koşulları sağlanmalıdır. Makroekonomik ortamdaki belirsizlikler ortadan kaldırılmalı ve yatırımcıya güven duygusu verilmelidir. Ayrıca bir şirketin kuruluş veya işletme aşamasında karşılaşılabileceği bürokratik engeller en aza indirilmeli ve yasal mevzuatlar girişimcilik lehine yeniden düzenlenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Girişimci, Türkiye’de Girişimcilik, Küresel Girişimcilik Monitörü

ENTREPRENEURSHIP IN TURKEY: ANALYSIS OF CURRENT SITUATION AND SUGGESTIONS

Abstract

Purpose: This study aims to identify the priority factors affecting entrepreneurship in terms of economic development and prosperity in Turkey.

Method: In this study, some parameters (such as R&D expenditures, entrepreneurship financing, government policies, education level, physical infrastructure) that determine and affect entrepreneurship are examined comparatively. SWOT analysis (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) was the preferred method of study. SWOT analysis is the examination the strengths and weaknesses of a project or enterprise, external threats and opportunities in detail before the project or enterprise begin. The analysis ensures that is able to see together the strengths, weaknesses, advantages or disadvantages of the subject in the decision-making phase.

Findings and Results: Some suggestions for the development of entrepreneurship have been presented. Preparation of the economic environment to encourage entrepreneurs to invest is very important in Turkey. In addition, low cost financial resources and comfortable repayment terms should be provided entrepreneurs. The uncertainties in the macroeconomic environment should be abolished and confidence should be given to the entrepreneurs. Also, bureaucratic obstacles that a company may encounter during its establishment or operation phase should be minimized and legal regulations should be rearranged in favor of entrepreneurship.

Keywords: Entrepreneurship, Entrepreneur, Entrepreneurship in Turkey, Global Entrepreneurship Monitor (GEM)

Giriş

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecinde beşeri sermaye ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanmasında önemli bir hale gelmiştir. Beşeri sermaye, gelir yaratıcı ekonomik faaliyetlere katkı sağlayan bireylerin sahip olduğu bilgi, beceri ve benzeri nitelikler olarak tanımlanmakta ve insana yapılan yatırımlarla artarak üretim sürecinin önemli bir girdisi olmaktadır. Girişimcilik, işsizlikle mücadelede en etkili çözüm yollarından biridir. Bunun yanında girişimcilik ekonomik kalkınma ve büyümenin lokomotif; yeniliğin kaynağı olması sebebiyle önem arz etmektedir. Ülkelerdeki ekonomik büyüme ve refahı artırmada rekabete dayalı özel girişimciliğin payı büyüktür.

Girişimcilik, üretim faktörleri arasında yer alan emek, sermaye, toprak ve teknolojiyi bir araya getiren, risk alan, yenilikler yapan ve fırsatları değerlendiren üretim faktörüdür. Girişimci ise ekonomik kaynakları düşük verimli alanlardan yüksek verimli alanlara aktaran kişidir. Ayrıca girişimci, üretim kaynaklarını yeni bir biçimde bir araya getirerek atıl kalan üretim faktörlerinin kullanılmasını sağlamakta ya da kullanılmakta olan üretim araçlarını ve mevcut girdileri daha verimli şekilde kullanarak üretimin artırılmasında büyük bir rol üstlenmektedir. Girişimci yeni fikirlerin ortaya çıkmasını, yayılmasını ve uygulanmasını sağlayarak yeni endüstrilerin dolayısıyla yeni istihdam alanlarının oluşmasına yol açmaktadır. Modern teknolojileri kullanarak verimlilik artışı sağlamakta, buna bağlı olarak büyüyen sektörlerle beraber ekonomik büyüme hızlanmaktadır.

Girişimcilik istihdamı ve verimliliği artırmanın, ekonomik büyüme ve gelişmeyi hızlandırmanın yanında, toplumun refah düzeyinin yükselmesini ve orta sınıfın güçlenmesini sağlamaktadır. Ayrıca girişimcilik bölgeler arası gelişmişlik düzeylerindeki farkların ortadan kaldırılmasında veya azaltılmasında etkilidir. Bu nedenle ülkedeki girişimci sayısı ve girişimci niteliği ne kadar artarsa; toplam yatırım ve istihdam oranları da pozitif olarak etkilenmekte ve sonuçta kalkınmaya katkı sağlamaktadır.

2000'li senelerin ortalarından bu yana Küresel Girişimcilik Endeksi (GEI), Küresel Girişimcilik Monitörü (GEM) Projesi ve OECD/EUROSTAT Girişimcilik Göstergeleri Programı (GGP) gibi uluslararası çalışmalar, girişimcilik performansını ve girişimcilik ekosisteminin kalitesini karşılaştırılabilir bir şekilde ölçmeye başlamıştır. OECD ve EUROSTAT tarafından 2006 senesinde başlatılan Girişimcilik Göstergeleri Programı (GGP), girişimcilik performansı konusunda uluslararası düzeyde kabul görmüş göstergeler seti meydana getirmeyi hedeflemektedir. GGP kapsamında girişimcilik performansının belirleyicileri Düzenleyici Çerçeve, Finansal Erişim, Pazar Koşulları, Girişimcilik Yetenekleri, Kültür ve Bilgi Birikiminin Oluşumu ve Yayılımı olmak üzere altı ana eksen altında ele alınmaktadır.

Bu çalışmada öncelikle girişimcilik ile ilgili kavramlara ve tanımlara yer verilmiştir. Bunun yanında literatürde girişimcilikle ilgili çalışmalar değerlendirilmiştir. Daha sonra dünyada girişimciliğin mevcut durumu bazı verilerle bağlantılı olarak incelenmiştir. Devamında bir önceki bölümdeki veriler kullanılarak girişimcilikte nispeten daha başarılı ülkelerle Türkiye karşılaştırılmış ve sonrasında çeşitli verilerle Türkiye'de girişimciliğin analizi yapılmıştır. Son olarak elde edilen bulgular ışığında GZFT analizi ve rekabetçilik değerlendirmesi yapılmıştır.

1. Kavramsal Çerçeve

Girişimcilik faktörü 18. yüzyıldan itibaren iktisat teorisinin gündemine girmiş ve piyasa ekonomileri içerisinde daima kendine önemli bir yer edinmiştir. Fransızca "entre" (girmek, giriş) ve "prendre" (almak, üstlenmek) kelimelerinden türemiş olan girişimci kavramı, kar ve büyüme hedefleri doğrultusunda risk alarak yeni bir iş yaratan, piyasadaki fırsatları araştıran ve fırsatları kazanca dönüştürmek için gereken kaynakları bir araya getiren kişidir (Çöğürçü, 2016: s. 66).

Girişimciliğin tanımı ilk olarak 18. yüzyılın başlarında Fransız Merkantilizmi'nin öncülerinden olan Cantillon¹ tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre girişimci, henüz belirlenmemiş bir fiyatla satmak üzere, üretim girdilerini ve hizmetlerini bir araya getiren ve katma değer yaratarak üretimde bulunan kişidir. Satış fiyatının belirsiz olması girişimcilerin risk alma özelliğinden kaynaklanmaktadır. Jean Baptiste Say ise girişimciliği ve girişimcide olması gereken vasıfları geliştirerek, bir girişimcinin risk almanın yanı sıra üretim faktörlerin uygun şekilde bir araya getirme ve yönetme niteliğine de sahip olması gerektiğini vurgulamıştır. Cantillon ve Say'a ek olarak girişimcinin yenilikçi ve dinamik olma özelliği ise Joseph A. Schumpeter

¹İrlanda kökenli bir aileden gelen, Paris'te başarılı bir bankacı olarak ünlenen R. Cantillon "Genel Olarak Ticaret Üzerine Deneme" adlı eseriyile tanınmaktadır. 1730'da yazılan eser ancak 1755'de Fransızcaya tercüme edilmiştir.

tarafından konuya dahil edilmiştir (Gerni vd. 2013. s: 762). Schumpeter çalışmalarında girişimciliği yenilik meydana getirme ve teknolojik buluşlar ile açıklamaya çalışarak yeni ürünler, yeni pazarlar ve yeni süreçler meydana getirmek için yeni kaynakların oluşturulması konularına önem vermiştir. Joseph Schumpeter'e göre girişimci, yenilikçi ve daha önce denenmemiş bir teknolojiyi geliştiren yani inovasyona öncülük eden kişidir (Sönmez, 2014: s.43). Schumpeter'in bakış açısına göre girişimci, toplumda değişimi meydana getirecek kişi ve kurumlar olarak tanımlanmaktadır.

Schumpeter'in girişimciliğin önemini vurgulamasını izleyen dönemlerde birçok araştırmacı ve akademisyen girişimcilik ve ekonomik kalkınma arasındaki bağı çeşitli yönlerden ele alarak, Schumpeter'in haklılığını ortaya koyan gözlem ve ifadelerde bulunmuşlardır. Temel olarak ekonomik kalkınma bir yapısal dönüşüm sürecidir ve üretim kabiliyetlerin artmasını, daha verimli iş tekniklerinin benimsenmesini; pazarların, ürünlerin, örgütsel yapıların geliştirilmesini ve bilgi birikiminin artmasını gerektirmektedir. Girişimci bu süreçte en etkili aktördür (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014: s. 3).

Girişimci faaliyetlerin kapsamını tanımlama ve ölçme zorlukları, ekonomik faaliyet üzerindeki etkilerinin ölçülmesini zorlaştırmaktadır. Girişimciliğin ekonomik büyümeyi nasıl etkilediğini açıklamaya yardımcı olan yenilik, çeşitlilik arzı, firmaların girişi ve çıkışı (rekabet), girişimcilerin gayretleri vb. gibi çeşitli değişkenler vardır. Girişimcilik bireylerin ekonomik faaliyetleriyle ilgilidir. Ekonomik büyüme kavramı ise firmaların, bölgelerin, endüstrilerin ve ulusların seviyelerinde önemlidir. Dolayısıyla, girişimcilik mikro ekonomik faaliyetler neticesinde makroekonomik sonuçlar almak ve bireysel seviyeyi toplumsal seviyelere bağlamak anlamına gelmektedir (Carree ve Thurik, 2002: s.4).

Girişimci ve girişimcilik konusunda literatürde çeşitli tanımlamalara rastlanmaktadır. Bazı tanımlamalar, arzı ve talebi yönlendirme, kaynakları bir araya getirme gibi unsurlara bazıları daha büyük değer yaratmaya, bazıları ise yenilikçilik ve hatta mevcut üretim ve pazarlama düzenini dönüştürmeye vurgu yapmaktadır. OECD girişimciyi, yeni iş fırsatlarını şekillendiren ve kaynakları verimli bir şekilde değerlendirme yeteneğine sahip olan kişi olarak tanımlamaktadır. GEM'e göre ise girişimci, yeni bir işe ve yaratıcılığa atılan kişidir ve kendine iş edinmeye, yeni bir iş organizasyonunu ya da hali hazırda var olan bir işi bireysel olarak veya takım olarak geliştirmeye, yeniden kurmaya çalışmaktadır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014: s.3). Dolayısıyla, girişimcilik ile ilgili kavramların farklı şekillerde ve konunun değişik yönleri ön plana çıkartılarak tanımlandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Yapılan çeşitli tanımlar bir yandan iş kurma ve büyütme gibi süreçler üzerinde durmakta, diğer yandan da yenilikçilik, risk alma, fırsatları belirleme ve bu fırsatlardan yararlanma gibi özellikleri içermektedir. Bunun yanında girişim, girişimci ve girişimcilik kavramları "kurumsal" ve "sosyal" gibi sıfatlarla zenginleşmeye başlamıştır.

Wennekers ve Thurik (1999), girişimciyi ekonomideki yeni fırsatların farkına varan ve piyasaya yeni fikirler sunan kişi olarak değerlendirirken, Lundström ve Stevenson ise (2005) girişimciyi kendi işini kurmanın, yönetmenin ve geliştirmenin farklı aşamalarında olan birey olarak tanımlamaktadır (Gerni vd. 2013. s: 762). Ayrıca girişimcilik yeni pazar, ürün ve süreç fırsatlarını tespit ederek, bu fırsatlardan yararlanmak amacıyla bir ekonomik faaliyetin başlatılması ya da geliştirilmesi yönündeki çaba olarak tanımlanabilmektedir. Bu tanımdaki girişimcilik kavramına paralel olarak girişimci, basit bir ifadeyle, yukarıda bahsi geçen çabayı gösteren kişidir (Er, 2015: s.32).

Girişimcilik küçük işletmelerle eş anlamlı değildir. Elbette, küçük firmalar, bireylerin girişimci hırslarını düzenlemek için olağanüstü bir araçtır. Bununla birlikte, girişimcilik, (yenilikçi) küçük bir firma kuran veya işleten kişilerle sınırlı değildir. "Girişimciler" veya "kurumsal girişimciler" olarak adlandırılan büyük firmalardaki girişimci bireyler de girişimci eylemlerde bulunmaktadır. Bu ortamlarda, iş birimlerini, yan kuruluşları veya müşterek girişimleri kullanarak küçüklüğü taklit etme eğilimi vardır (Carree ve Thurik, 2002: s.5).

Girişimcilik ve girişimci üzerinde kavramsal konuları tartışmak önemli bir nokta olmakla beraber, bunun yanında girişimciliğin iktisadi olduğu kadar sosyal ve kültürel boyutlarının da olması diğer bir önemli unsurdur. Dolayısıyla kültürel ve sosyal konulara değinmeden girişimciliğin bir bütün şeklinde tartışılması mümkün olmamaktadır. Girişimci içinde bulunduğu iktisadi, sosyal, kültürel ortamdan etkilenmekte ve bu ortamı etkilemektedir. Girişimcilik ile bireyin içinde yaşadığı doğup büyüdüğü sosyal yapı arasında yakın bağ ve etkileşim vardır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014: s.4). Gelişen ve değişen koşullara bağlı olarak girişimcilik algısı ve buna bağlı olarak girişimciliğin tanımları değişim süreci geçirirken; girişimciliğin ekonomik gelişme ve insani kalkınmadaki rolü tartışmaya yer bırakmayacak kadar açık bir husustur.

2. Literatür İncelemesi

1990'lı yıllarda ekonomik büyümenin gerçekleşmesinde fiziksel sermayenin yanı sıra girişimcilik de giderek önemli hale gelmeye başlamıştır. Büyük firmaların üretim süreçlerini ayrıştırması, yeni yeni küçük ve etkili girişimci firmaların kurulmasına yol açmıştır (Gerni vd. 2013, s.763). Girişimcilik ve girişimciler katma değer yaratma, istihdam sağlama, sektörler arası bağları güçlendirme, sosyal fayda, gelir dağılımı dengesinin sağlanmasına yardımcı olma ve fakirlikle mücadele gibi özellikleri sayesinde ülke ekonomilerinin gelişiminde önemli bir role sahiptir.

Çöğür (2016) iktisadi doktrinler tarihinde girişimciliğin geçirdiği süreci, evrimi ve ekonomi içindeki önemini vurgulayarak, Klasik Yunan döneminden, yeni ekonomi olarak da adlandırılan, bilgi çağına kadar ki süreçte ekonomideki girişimciliğin önemi üzerinde durmuştur. İktisat literatüründe girişimcinin önemi ve ekonomi üzerindeki etkileri ve rolleri kronolojik olarak sıralanarak, girişimciliğin ekonomik büyüme ve işsizliğin önlenmesinde en önemli çözüm yollarından biri olduğu vurgulanmıştır.

Cala vd. (2015) girişimciliğin belirleyicilerinin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde aynı etkiye sahip olup olmadığı sorusunun cevabını aramıştır. Böylece uygun olmayabilecek politikaların uygulanması riskini azaltmayı amaçlamıştır. Girişimciliğin çeşitli ölçütleri kullanılarak bir regresyon analizi yapılmış ve sonucunda gelişmekte olan ülkelerde girişimciliğin önündeki engellerden biri olan bürokrasinin azaltılması ve politika yapıcıların girişimciliği teşvik etme yönünde düzenlemeler yapması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Eser ve Yıldız (2015) girişimcilik alanı üzerinde en fazla çalışılan konuları belirleyerek, çeşitli araştırmacıların girişimciliğe yönelik öneri ve eleştirilerinin geçerliliğinin test edilmesi amacıyla Türkiye'de 2000'li yıllardan sonra yapılan girişimcilik araştırmalarına dair bir literatür incelemesi yapmıştır. Araştırmalar; konuları, değişkenleri, ölçekleri ve sonuçları çerçevesinde incelenerek belirlenen anahtar sözcüklerle kodlanıp tasnif edilmiştir. 79 adet yayın içeriği yönünden değerlendirilerek toplam 199 adet anahtar kelime belirlenmiştir. Bu anahtar kelimeler frekans analizine tabi tutulduktan sonra toplamda birbirinden farklı 75 adet anahtar kelime olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın neticesinde alana yöneltilen eleştirilerin yerinde olduğu ve araştırmaların çoğunun "girişimci birey" kavramı etrafında yoğunlaştığı düşüncesi desteklenmiştir. Bunun yanında alanda gelişmiş araştırma modellerinden çok girişimci bireyi, girişimcilik eğilimini ve girişimci olma sebeplerini ortaya koymayı amaçlayan araştırmaların olduğu ve bu araştırma sorularının alanın gelişmesine katkı sağlamaktan çok aynı konuların farklı örneklemeler üzerinde tekrar tekrar test edilmesinden öte bir anlam taşımayacağı belirtilmiştir.

Sönmez ve Toksoy (2014) Türkiye'de girişimciliğin kaydettiği gelişimi, son yıllarda kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşları tarafından geliştirilen ve uygulanan programları açıklamış, 400 girişimci aday ile gerçekleştirilen bir araştırma kapsamında Türk girişimci profilini analiz etmiştir. Çalışmanın analiz aşamasında yöntem olarak frekans dağılımı yöntemine başvurulmuştur. Sonuç olarak kadınların girişimciliğe olan ilgilerinin giderek arttığı, girişimcilik yaş aralığının 30-44 yaş arasında olduğu ve girişimcilerin eğitim seviyelerinin yükselmeye başladığı tespit edilmiştir. Bunun yanında başlangıç sermayesi ihtiyacındaki yoğunlaşmanın 50,000 TL ve altında kaldığı, genel ortalamada her şirketin 5 kişilik istihdam yaratma potansiyeli taşıdığı, sermaye ihtiyacının kadınlarda; erkeklere göre daha az olduğu, sermaye ihtiyaçlarını KOSGEB desteklerinin yanı sıra öncelikle özkaynakları ve aile yardımı sonrasında ise banka kredileri ile çözmeyi planladıkları bulguları elde edilmiştir.

Önce vd. (2014) bir ülkenin ekonomik büyümesinde, sosyo-ekonomik gelişmesinde ve kalkınmasında girişimciliğin rolünü ve önemi yenilikçilik, rekabetçilik ve işsizlik oranları gibi çeşitli parametreler çerçevesinde incelemiştir. Bu parametreler ışığında girişimcilik faaliyetlerinin ekonomik gelişme ve kalkınma üzerinde pozitif etkisinin olduğu ve girişimcilik oranlarının yüksek olduğu ülkelerde işsizlik oranlarının düştüğü gözlenmiş, ekonomik büyümenin sağlanması için ülkelerin girişimciliğe büyük önem vermesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

Kılıç ve Aydın (2014) Schumpeter'in girişimci tanımından yola çıkarak iktisadi ve sosyal değişim ve dönüşümü anlatmaya ve Schumpeter'in yenilikçi girişimci anlayışının, iktisadi teorik çerçevenin reel politik ile genişletilmesinde kullanılabilecek analitik bir araç olduğunu ortaya koymaya çalışmıştır. Bu bağlamda, iktisadi ve sosyal dönüşüm konusu sırasıyla denge içinde dengesizlik, yaratıcı girişimci ve teknolojik gelişme konularıyla bağ kurularak üç bölüm halinde incelemiştir. Sonuç olarak Schumpeter'in girişimci profilinin, sistemin geleceğine ilişkin hem iktisadi hem de sosyal öğeleri birlikte ele alması hem de iktisadi teorik çerçeveyi reel politik ile birleştirmesi açısından daha derin bir analitik çerçeve sunduğu belirtilmiştir.

Topkaya (2013) girişimcilik teorisini dönemler itibarıyla ele alarak, günümüzde girişimciliğin ekonomik büyümeye sağladığı katkı ve istihdam sağlama yönündeki düşünceye nasıl ulaştığını ortaya koymaya

çalışmıştır. Naude (2013) girişimciliğin, ekonomik büyüme ve kalkınma üzerinde etkili olduğunu ve ekonomik kalkınma ile ilgilenen akademisyenler için titizlikle üzerinde çalışılması gereken bir konu olduğunu belirtmiştir.

Toma vd. (2013) ekonomik kalkınma ve girişimcilik kavramlarını kısaca gözden geçirmiş, teorik bir model kullanarak girişimciliğin ekonomik kalkınma üzerindeki rolünü vurgulamış ve girişimcilik ile ekonomik gelişme arasındaki ilişkide yer alan bazı ana etkenlerin altını çizmiştir. Girişimciliğin hem akademisyenler hem de uygulayıcılar tarafından dünyadaki ekonomik kalkınmanın temel bir faktörü olduğu, hükümetlerin politika ve yasalarla girişimcileri olumlu veya olumsuz etkileyebileceğini belirtmiştir.

Gerni vd. (2013) araştırmasında yetmiş yıldan fazla sosyalist planlamacılık ile yönetilen ve haliyle girişim unsurunun doğal olarak arka plana atıldığı ve teşvik edilmediği eski Doğu Bloğu ülkelerinde 1990'ların başında meydana gelen geçiş süreciyle birlikte bir üretim faktörü olan girişimin en önemli unsurlardan biri haline geldiğini belirtmiştir. Bu bağlamda eski Demir Perde ülkelerinde girişim unsurunun yeterli düzeye erişip erişmediği ve eriştiyse bunun ekonomik büyüme ve kalkınma üzerinde etkisi olup olmadığını panel veri analizleriyle incelemiştir. Yapılan analizlerde Türkiye ile yirmi üç geçiş ekonomisinde ekonomik büyümenin ana sürükleyici etkeninin emek ve sermayeden de fazla olarak, girişimcilik olduğu tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle söz konusu ülkelerde girişimcilik düzeyindeki artışların ekonomik büyümeyi pozitif etkilediği görülmüştür.

Yıldız ve Alp (2012) iktisat teorisi içinde girişimciliğin önemini tarihsel açıdan ele almayı ve bu çerçevede girişimciliğin doğal ve önemli bir neticesi olarak ortaya çıkan KOBİ'lerin ülke ekonomilerine yapacakları katkıları ve rekabet koşullarına etki eden potansiyel faktörleri derleme yöntemiyle ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Buna göre, girişimcilerin ana özellikleri ve üstlendikleri roller ortaya çıkartılmıştır. Yine, KOBİ'lerin, bütün işletmeler arasındaki yatırım, istihdam, katma değer, ihracat ve kredi payı gibi ölçütler vasıtasıyla ekonomiye etkileri incelenmiştir. Bunun yanında, KOBİ'lerin sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmesine yarayan faktörler olarak rekabet stratejileri, işbirlikleri, profesyonel yönetim anlayışları, kamu politikaları ve kümelenme gibi faktörler ele alınmıştır. Sonuç olarak girişimcinin risk üstlenici, karar verici, yenilikçi, kaynak tahsis edici, endüstriyel lider, arbitrajcı, bir işletme sahibi ve üretim faktörlerinin patronu gibi roller üstlendiği ortaya çıkmıştır.

Bozkurt vd. (2012) Türkiye'de aktif girişimcilerin, girişimciliğin geliştirilmesine yönelik öneri ve görüşlerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Bunun yanında, Türkiye'de girişimci sayısını arttırmak için neler yapılması gerektiğini ve girişimcilik kültürünün gelecek nesillere aktarılmasında ne gibi şeylerin etkili olduğunu belirlemeye çalışmış ve bu hedef doğrultusunda gerekli verilerin elde edilebilmesi için Antalya'daki girişimcilerle derinlemesine mülakatlar yapmıştır. Sonuç olarak girişimci ruhunun oluşabilmesi ya da girişimcilerin yetişmesi için yeni bir kültürün oluşması zorunluluğu; bu sebeple sosyal yapının ve bakış açısının değişmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Türkiye'de iş yapabilme gücü ve zorlu ekonomik şartlar, insanların daha girişimci, yaratıcı ve rekabetçi olmasını gerektirmektedir. Teknolojinin gelişmesi ve bilgiye daha çabuk ulaşılmasından yola çıkılarak, uluslararası nitelikte girişimciliğin geliştirilmesinin teşvik edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Işık vd. (2011) girişimci ekonomi ile yönetilen ekonomi yapılarını karşılaştırmak, girişimciliği ölçmede kullanılan mevcut yöntemleri ve göstergeleri tanıtmak ve bu göstergelere göre girişimcilik faaliyeti ile iktisadi büyüme arasındaki neden-sonuç ilişkisini ortaya koymayı hedeflemiş ve bunun için uygulamalı çalışmalardan faydalanmıştır. Türkiye'de girişimciliğin yeni fırsatları keşfederek değil, zorunluluktan veya daha iyi bir alternatif bulunmamasından kaynaklandığı sonucuna varmıştır. Girişimcilik performansı göstergesi olarak fırsatçı girişimcilik faaliyetinin zorunlu girişimcilik faaliyetine oranı dikkate alındığında, Türkiye'de girişimciliğin iktisadi büyümenin önemli bir belirleyicisi olmadığı söylenebilmektedir.

Carree ve Thurik (2004) Küresel Girişimcilik Monitörü (GEM) verilerini kullanarak 36 ülke için yaptığı testlerle, Toplam Girişimcilik Faaliyetlerinin (TEA) kişi başı GSYİH olarak ölçülen ekonomik kalkınma düzeyine bir etkisi olup olmadığını araştırmıştır. Göreceli olarak yoksul ülkeler için TEA oranı olumsuz bir etkiye sahipken, nispeten zengin ülkeler için olumlu bir etkiye sahiptir. Sonuçlar, girişimciliğin önemli olduğunu göstermiştir. Yoksul ülkelerin girişimcilik faaliyetinden yararlanamaması, bu ülkelerde girişimciliğin caydırılması gerektiğini göstermemekte; bunun yerine, bu ülkelerde ölçek ekonomilerinden yararlanan daha büyük şirketlerin bulunmadığının göstergesi olmaktadır.

3. Dünyada Girişimcilik

Bu bölümde dünyada çapında girişimcilik sıralamasında üst sıralarda bulunan ülkelerin çeşitli verileri incelenerek, bu verilerin girişimciliği etkileyip etkilemediği veya ne düzeyde bir ilişki içinde olduğu ortaya konmuştur. Girişimcilik sıralaması Küresel Girişimcilik Endeksi (GEI) baz alınarak yapılmıştır. Küresel Girişimcilik Endeksi, ABD merkezli Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Enstitüsü (GEDI) tarafından derlenen ekonomik aktivite endeksidir ve dünyadaki her bir ülkenin girişimciliği teşvik etmek için kaynakları nasıl tahsis ettiği konusuna bakmaktadır. GEI, dünyadaki 132 ülkede girişimciliğin kalitesini ölçmektedir.

Küresel Girişimcilik Endeksi oluşturulurken girişimcilik ekosistemini analiz ederek ekonomik büyüme sürecindeki etkisini araştırmak amacıyla geliştirilen GEM verileri temel alınmaktadır. Diğer kurumların (Küresel Rekabetçilik Endeksi, Dünya Bankası İş Yapma Kolaylığı Endeksi, Ekonomik Serbestlik Endeksi vb.) verileri ile birlikte Girişimcilik Davranışları, Girişimcilik Faaliyetleri ve Girişimcilik Ruhu ve Tutkusu olmak üzere üç endeks kullanılarak oluşturulmaktadır (Türkiye'nin Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018, s.40).

Küresel Girişimcilik Endeksi, ülkelerin girişimci ekosistemlerini bireysel düzeyde girişimcilik tutumları, yetenekleri ve istekleri ile ilişkilendiren bir endekstir ve politika yapıcılara ülkelerinin girişimcilik konusunda güçlü ve zayıf yönlerini anlamaları için yardımcı olmaktadır ve böylelikle üretken girişimciliği teşvik eden politikalar uygulanmasını sağlamaktadır. Kısacası GEI, hükümetlerin sürdürülebilir ekonomik kalkınma için üretken girişimciliğin gücünden yararlanmasına yardımcı olmak için tasarlanmıştır.

Tablo 1'de Küresel Girişimcilik Endeksi sıralaması gösterilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) girişimcilik konusunda dünyada lider olduğu görülmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere ABD bireylere daha fazla imkan tanımakta ve girişimcilik koşullarını girişimciler lehine düzenlemektedir. Aynı zamanda ABD'li girişimciler kendilerine tanınan fırsatları değerlendirerek ekonomik faaliyetlerde bulunmaktadır. Ayrıca Avrupa ülkelerinin girişimcilik konusunda daha ileri oldukları anlaşılmaktadır. Sıralamada Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri başı çekerken, Uzakdoğu ülkesi Tayvan'ın sıralamada altıncı olması dikkat çekmektedir. ABD, Kanada ve Avustralya sıralamadaki ilk üç sıradaki yerlerini korurken, Birleşik Krallık 2015'e göre beş basamak birden gerileyerek dokuzuncu sırada yer almıştır.

Tablo 1: Küresel Girişimcilik Endeksi Sıralaması (İlk 10 Ülke)

ÜLKE	GEI 2016	SIRA 2016	GEI 2015	SIRA 2015
ABD	86,2	1	85,0	1
Kanada	79,5	2	81,5	2
Avustralya	78,0	3	77,6	3
Danimarka	76,0	4	71,4	6
İsveç	75,9	5	71,8	5
Tayvan	69,7	6	69,1	8
İzlanda	68,9	7	70,4	7
İsviçre	67,8	8	68,6	9
Birleşik Krallık	67,7	9	72,7	4
Fransa	66,4	10	67,3	12

Kaynak: Global Entrepreneurship Index, 2016

Tablo 2'de ise Küresel Girişimcilik Endeksi'nin dünyadaki bölgeler bazında yaptığı sıralamada bölge liderleri gösterilmektedir. Buna göre GEI İlk 10 Ülke sıralamasında başı çeken ABD ve Kanada'nın bulunduğu Kuzey Amerika bölgeler arasında ilk sırada bulunmaktadır. Avustralya, Şili ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin girişimcilik performansları, buldukları bölgelerin girişimcilik performanslarını birebir yansıtmamaktadır. Bu ülkelerin girişimcilik performansı kendi bölge ortalamalarının oldukça üstünde yer almaktadır. Avustralya'nın GEI puanı 86,2 iken Asya-Pasifik ülkelerinin ortalaması 36,7'dir. Şili'nin GEI puanı 62,1 Orta ve Güney Amerika'nın olmasına rağmen 31,2 olmuştur. Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki ülkelerin GEI ortalaması 41,2 iken BAE'nin puanının 61,4 olduğu görülmektedir. Afrika ülkeleri ise ortalama 19,8 puan ile girişimcilik alanında diğer ülkelerin çok gerisinde kalmıştır.

Tablo 2: Bölgelere Göre Küresel Girişimcilik Endeksi Sıralaması

SIRA	ÜLKE	BÖLGE	GEI
1	ABD	K. Amerika	86,2
3	Avustralya	Asya-Pasifik	78,0
4	Danimarka	Avrupa	76,0
16	Şili	Orta ve Güney Amerika	62,1
19	BAE	Orta Doğu ve Kuzey Afrika	61,4
52	G. Afrika	Sub-Saharan Afrika	38,5

Kaynak: Global Entrepreneurship Index, 2016

Girişimciliği etkileyen faktörleri anlayabilmek adına GEI sıralamasında ilk 10'a giren ülkelerin bazı verileri aşağıdaki gibidir. Tablo 3'te GEI sıralamasında ilk 10'a giren ülkelerin kişi başına düşen milli gelirleri verilmiştir. Listedeki ülkeler dünyada kişi başı milli geliri en yüksek olan ülkelerin başında gelmektedir. Bu bize göstermektedir ki gelir düzeyi yüksek olan ülkelerde girişimcilik faaliyetleri de artmaktadır. Ancak bu durum girişimcilik faaliyetleri yüksek olan ülkelerde kişi başı milli gelirin yüksek olduğu sonucunu da bizlere gösterebilmektedir. 2015'te OECD ülkelerinin kişi başına düşen milli gelir ortalaması 40.098 dolar olarak gerçekleşmiştir. Listedeki ülkelere sadece Fransa az bir miktar farkla ortalamasının altında kalmaktadır. Diğer ülkelerin kişi başına düşen milli gelir ortalaması ise OECD ortalamasının üstündedir.

Tablo 3: Kişi Başına Düşen Milli Gelir (ABD Doları)

ÜLKE	2015
ABD	56.066
Kanada	44.375
Avustralya	45.768
Danimarka	47.555
İsveç	46.708
Tayvan* ppp	46.800
İzlanda	47.056
İsviçre	61.041
Birleşik Krallık	41.467
Fransa	39.813

Kaynak: <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>

*[http://www.indexmundi.com/taiwan/gdp_per_capita_\(ppp\).html](http://www.indexmundi.com/taiwan/gdp_per_capita_(ppp).html)

Tablo 4'te GEI sıralamasında ilk 10'a giren ülkelerin 25-64 yaş aralığındaki nüfusunun yüksek eğitim düzeyi gösterilmektedir. 25-64 yaş aralığı girişimci yaş aralığıyla örtüşmesi adına önemlidir. Buradan anlaşılacağı gibi ülkelerin eğitim düzeyi arttıkça girişimcilik faaliyetleri de artmaktadır. 2015'te OECD ortalaması %34,97 olarak gerçekleşmiştir. Tabloda görüldüğü gibi sadece Fransa OECD ortalamasının altındadır. Önceki iki yılda olduğu gibi Kanada 2015 yılında da %55,17 ortalama ile yüksek eğitim düzeyi en yüksek ülkedir. Kanada'yı %44,63 ile ABD, %43,50 ile Birleşik Krallık takip etmektedir. Tablodaki tüm ülkelerin eğitim düzeyinin sürekli artması dikkat çekmektedir. Bu sürekliliğin, bahse konu olan ülkelerin girişimcilik performansının artmasında etkili olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Tablo 4: Yüksek Öğretim Düzeyi 2013-2015 (% 25-64 yaş)

Ülke	2013	2014	2015
ABD	43.91	44.22	44.63
Kanada	52.97	53.61	55.17
Avustralya	39.54	41.90	42.89
Danimarka	35.43	35.80	37.10
İsveç	37.03	38.70	39.79
İzlanda	36.08	37.09	38.84
İsviçre	38.91	40.20	41.67
Birleşik Krallık	41.89	42.22	43.50
Fransa	30.86	32.11	33.54

Kaynak: <https://data.oecd.org/eduatt/adult-education-level.htm>

Ülkelerin gelişimi sahip oldukları girişimcilik ekosisteminin gücüne bağlıdır ve girişimciler inovatif fikirleriyle geleceğin ekonomisini inşa etmektedirler. Bu nedenle günümüzde inovasyon girişimciliğin temel etkenlerindedir. Bir ülkede inovasyonun gelişimi ARGE harcamalarına bağlıdır. Tablo 5'te GEI sıralamasında ilk 10'a giren ülkelerin ARGE harcamalarının GSYİH'ya oranları verilmiştir. Dünya Bankası verilerine göre 2013'te dünya ortalaması % 2.12'dir. Tablodan görüldüğü üzere girişimcilik konusunda başarılı olan ülkelerin çoğunda ARGE harcamalarının GSYİH'ya oranı dünya ortalamasının üstündedir. Tayvan %5,60 ile oransal olarak en yüksek ARGE harcamasına sahip ülkedir. Tayvan'ı %3,26 ile İsveç, %3,05 ile Danimarka takip etmektedir. Kanada, Avustralya ve Birleşik Krallık gibi ülkeler oran olarak düşük gözükse de ekonomilerinin büyüklüğü göz önüne alındığında oldukça yüksek ARGE harcamaları yapmaktadır.

Tablo 5: AR-GE Harcamaları (2015)

ÜLKE	% GSYİH
ABD	2,74
Kanada	1,61
Avustralya	2,11
Danimarka	3,05
İsveç	3,26
Tayvan	5,60
İzlanda	1,89
İsviçre	2,97
Birleşik Krallık	1,70
Fransa	2,25

Kaynak: <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm>
<http://focustaiwan.tw/news/aeco/201602150017.aspx>

Girişimcilik, genel ekonomik durumdan bağımsız olarak değerlendirilemez. Tablo 6'da bazı büyük ülkelerin büyüme oranları ve tahminleri gösterilmektedir. Çin %6,9 ile 2017 yılında en yüksek büyüme oranına sahiptir. İkinci sırada %6,7 ile Hindistan gelmektedir. Bu iki ülkenin zirvede olması beklenen bir durumdur. Hindistan ile Çin, uzun süren geri kalmışlık döneminden sonra, devasa nüfuslarını endüstriyel ve teknolojik üretime kaydırarak dünyanın en fazla büyüyen iki ülkesi konumuna gelmiştir ve bu durum bir süre daha devam edecektir. Burada kritik nokta ABD, Rusya, Japonya, Brezilya ve Euro Bölgesi ülkelerinin göstereceği performanstır. ABD'nin serbest ticareti engelleyici politikaları, dünya genelinde yaşanan siyasi ve askeri sorunlar, Euro Bölgesi ve Brezilya'daki ekonomik durgunluk ve siyasi çalkantılar neticesinde, önümüzdeki iki yıl boyunca dünya genelinde ekonomik büyümenin ve ticaretin ciddi bir oranda artması beklenmemektedir. Dolayısıyla küresel ekonominin hala oldukça kırılgan olduğunu söylemek mümkündür. Buna dayanarak girişimcilik faaliyetlerinin dünya çapında olumsuz etkileneceği söylenilebilir.

Tablo 6: Büyüme Oranları ve Tahminleri

Ülke	2017	2018	2019
Dünya	3,6	3,7	3,7
Birleşik Krallık	1,7	1,3	1,2
Brezilya	1,0	1,2	2,5
Çin	6,9	6,7	6,4
Euro Bölgesi	2,5	2,0	1,9
Hindistan	6,7	7,6	7,4
Japonya	1,7	1,2	1,2
Rusya	1,5	1,8	1,5
ABD	2,2	2,9	2,7
G-20	3,8	3,9	3,9

Kaynak: OECD Global Interim Economic Outlook, September 2018

4. Türkiye’de Girişimcilik

Bu bölümde, bir önceki bölümde kullanılan veriler öncülüğünde, Türkiye’nin girişimcilik analizini yapılmıştır. Ayrıca GEM istatistiklerini kullanarak dünya çapında Türkiye’nin yeri ortaya konulacaktır. Bazı makroekonomik göstergeler ve patent verileriyle Türkiye hakkında çıkarımlar yapılmıştır.

Türkiye 2015 yılında GEI sıralamasında 52,7 puanla 132 ülke arasında 28. sırada bulunmaktadır. Sıralamada Türkiye’nin yerinin iyi sayılabilecek bir noktada olduğu görülmektedir. Ancak Türkiye’nin dünyada en büyük 20 ekonomiden biri olduğu düşünüldüğünde girişimcilik faaliyetlerinin ülke ekonomisinin gelişmesinde diğer ülkelere nazaran daha az katkısı olduğu söylenilebilir. 2015 yılında Türkiye’de kişi başına düşen milli gelir cari fiyatlarla 11.014 \$ olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam GEI sıralamasında ilk 10’a giren ülkelerin oldukça altındadır. Türkiye’de 2015 yılında 25-64 yaş aralığındaki nüfusun yükseköğretim düzeyi % 18,2’dir. Bu oran da GEI sıralamasında ilk 10’a giren ülkelerin oranlarının oldukça altında seyretmektedir. Önceki bölümde bu verilerin girişimcilikle doğru orantılı olduğu sonucunu göz önünde bulundurduğumuzda; Türkiye’nin girişimcilikte bu ülkelere oranla geride kalmasının nedenleri arasında eğitim düzeyinin ve gelirin düşüklüğü gösterilebilir.

ARGE harcamalarına bakıldığında; Türkiye’de ARGE harcaması 2015 yılında bir önceki yıla göre %17,1 artarak 20 milyar 615 milyon TL olarak hesaplanmıştır. Bir önceki yıl %1,01 olan gayrisafi yurtiçi ARGE harcamasının gayrisafi yurtiçi hâsıla içindeki payı 2015 yılında %1,06’ya yükselmiştir. ARGE harcamalarında ticari kesim %50 ile en büyük paya sahipken, bunu %39,7 ile yükseköğretim kesimi ve %10,3 ile kamu kesimi takip etmiştir. Ticari kesim ARGE harcaması 2015 yılında 10 Milyar 309 Milyon TL olmuştur. Ekonomik faaliyet kollarına göre ticari kesim ARGE harcamasının dağılımı incelendiğinde 2015 yılında en fazla ARGE harcaması %50,2 ile imalat sektöründe faaliyet gösteren girişimler tarafından yapılmıştır.(http://www.tuik.gov.tr/basinOdasi/haberler/2016_117_20161201.pdf./Erişim Tarihi: 17.12.2016).

ARGE harcamalarının artması ve bu harcamaların yarısının ticari kesim tarafından yapılması olumlu gelişmeler olmasına rağmen, ARGE harcamaları hala yeterli düzeyde değildir. GEI sıralamasında ilk 10’a giren ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye’nin ARGE’ye daha fazla bütçe ayırması inovatif girişimciliğin artması için gereklidir.

Küresel Girişimcilik Monitörü’nün 2015/16 Raporunda bulunan dünyanın bazı önemli ekonomilerinin girişimcilik performanslarının belirleyicileri yeterlilik seviyelerine göre Tablo 7’de verilmektedir. Buna göre Türkiye’nin gelişmişlik aşaması, en üst düzeyin bir altı olan yeniliğe dayalı ekonomiye geçiş olarak belirlenmiştir. Girişimcilere finans sağlama konusunda 3,8 ile Türkiye en düşük ortalamaya sahip ülkelerden biri olarak gözükmektedir. Devletin girişimcilere sağladığı vergi ve bürokrasi kolaylığı sıralamasında da Türkiye en düşük ortalamalardan (3,4) birine sahip bulunmaktadır. Okul aşamasında girişimcilik eğitimi sırasında Türkiye’nin ortalaması (2,2) listedeki ülkelere sadece Brezilya’nın ortalamasından yüksektir.

Tablo 7: Girişimci çerçeve koşulları, 2015 (1=çok yetersizdir 9=son derece yeterli)

	Aşama	1	2a	2b	3	4a	4b	5	6	7a	7b	8	9
GEM		4.2	4.2	3.9	4.3	3.1	4.5	3.8	4.9	5.1	4.1	6.3	4.7
Afrika		3.8	3.9	3.7	3.8	2.4	4.0	3.1	4.9	4.7	3.7	5.9	4.1
Asya&		4.6	4.6	4.0	4.1	3.4	4.7	4.1	4.7	5.9	4.1	6.3	5.3
Avrupa		4.4	4.2	4.0	4.5	3.5	4.6	4.1	5.3	4.9	4.5	6.4	4.4
Latin Amerika		3.4	3.7	3.3	4.1	2.5	4.8	3.4	4.5	4.2	3.8	6.2	4.7
Kuzey		5.3	4.5	4.9	4.5	3.8	4.8	4.2	5.9	4.7	4.6	7.0	6.4
Avustralya	5	4.0	3.7	4.2	4.2	3.7	4.2	3.7	5.1	4.7	4.7	6.5	4.8
Çin	3	4.9	5.8	4.4	4.4	2.6	5.0	4.1	4.3	7.2	4.3	6.9	5.0
Tayvan	5	4.7	4.4	4.5	4.1	2.9	4.2	4.1	4.4	5.8	4.2	7.3	4.8
Hindistan	1	5.7	5.5	3.9	4.5	4.1	5.1	4.3	5.0	5.7	4.8	6.2	5.5
Brezilya	4	3.9	3.7	2.2	3.4	2.1	3.8	2.9	4.2	5.0	3.5	4.7	3.9
Şili	4	3.5	4.6	5.4	5.4	2.4	4.9	3.5	4.7	3.4	3.8	7.5	5.1
Almanya	5	4.3	4.3	3.9	5.6	2.7	4.1	4.0	5.9	4.5	5.2	6.4	4.2
Japonya	5	4.2	5.0	3.7	4.1	2.3	4.2	4.5	3.5	6.5	4.3	6.9	3.8
İsveç	5	4.7	4.0	3.9	4.6	3.8	3.9	4.0	5.1	5.7	4.5	7.5	5.0
İsviçre	5	5.3	5.7	5.8	5.9	4.9	6.2	6.2	6.3	4.5	5.7	7.9	5.8
Birleşik	5	5.4	4.6	4.4	4.5	4.0	5.0	4.2	5.0	5.0	4.7	5.9	5.3
Kanada	5	5.2	4.7	5.2	5.0	4.1	5.3	4.3	6.3	3.8	4.9	7.0	5.9
ABD	5	5.4	4.4	4.6	4.1	3.5	4.4	4.2	5.4	5.6	4.4	7.1	6.8
Türkiye	4	3.8	4.4	3.4	4.1	2.2	5.2	4.2	5.1	5.6	3.9	6.5	5.3

Kaynak: Global Entrepreneurship Monitor 2015/16 Global Report

1 : Girişimcilik finansmanı

2a : Devlet politikaları: Destek ve uygunluk

2b : Devlet politikaları: Vergiler ve bürokrasi

3 : Devlet girişimciliği programları

4a : Okul aşamasında girişimcilik eğitimi

Okul sonrası dönemde girişimcilik

4b : eğitimi

5 : ARGE Transferi

6 : Ticaret ve hukuki altyapı

7a : İç Pazar dinamikleri

7b : İç pazar yükleri veya giriş yönetmeliği

8 : Fiziksel altyapılar

9 : Kültürel ve sosyal normlar

Gelişmişlik seviyeleri

1 : Faktöre dayalı

2 : Verimlilik odaklı geçiş

3 : Verimlilik odaklı

4 : Yeniliğe dayalıya geçiş

5 : Yeniliğe dayalı

Girişimcilere sağlanan fiziki altyapı düzeyi, Türkiye’de girişimciliğin belirleyicileri arasında en iyi ortalamaya (6,5) sahiptir. Bunda Organize Sanayi Bölgeleri (OSB), Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (TGB) ve Teknoloji Geliştirme Merkezlerinin (TEKMER) sayılarının etkili olduğu söylenilebilir. Türkiye’nin iyi olduğu diğer bir

belirleyici ise iç pazar dinamikleridir. Türkiye bu alanda 5,6 ortalama ile GEM ortalamasının üstündedir. Türkiye'nin 80 milyona dayanan nüfusu ve bu nüfusun içindeki gençlerin oranı Türkiye'ye iç pazar konusunda büyük avantaj sağlamaktadır. Ancak iç pazarda yenilikçi ürünlere olan talebin düşük olması yenilikçi girişimler için olumlu sinyaller göndermemektedir. Tablodan kültürel ve sosyal normlar açısından girişimcilere Türk toplumunun bakış açısının olumlu olduğu sonucunu çıkarabiliriz. Bunun yanında devletin girişimcilere desteğini artırması ve ARGE faaliyetlerinin artırılarak, yeni teknolojilerin buna ihtiyaç duyan diğer kurumlara başarılı bir şekilde sunulması gerekmektedir.

Tablo 8'de Türkiye'deki patent başvuru ve tescil sayıları gösterilmektedir. 2015 yılında 5.512 yerli, 8.446 yabancı patent başvurusu yapılmıştır. 2015 yılında 2014 yılına göre yerli başvuru sayısı %13 artmıştır. Toplam patent başvuru sayısı bir önceki yıla göre %12,61 artarak 13.958'e ulaşmıştır. 2015 yılında verilen patent belgesi sayısı 10.100 olarak gerçekleşmiştir. Verilen belgelerin 1.730'u yerli, 8.370'i ise yabancıdır. Yerli girişimcilerin patent tescil sayısı yabancıların patent tescil sayısından oldukça düşüktür.

Patent tescillerinin Uluslararası Patent Sınıflandırması (IPC) kategorilerine göre dağılımlarına baktığımızda; 2015 yılında en çok tescilin 2.393 adetle A-İnsan İhtiyaçları sınıfında (tarım ve hayvancılık, meyve ve sebzelerin işlenmesi, fırıncılık, hastaların taşınması ve barınması) yapıldığı görülmektedir. Bunu 1.547 tescille C- Kimya ve Metalurji sınıfı takip etmektedir. Üçüncü sırada ise 1.545 adet tescille B-İşlemlerin Uygulanması ve Taşıma sınıfı gelmektedir.

(<http://www.tpe.gov.tr/TurkPatentEnstitusu/commonContent/PClassification/>Erişim tarihi, 18.12.2016)

Tablo 8: Patent Başvuru ve Tescil Sayıları

Yıllar	Patent Başvuruları			Patent Tescilleri		
	Yerli	Yabancı	Toplam	Yerli	Yabancı	Toplam
2013	4.528	7.525	12.053	1.244	7.681	8.925
2014	4.875	7.519	12.394	1.251	7.279	8.530
2015	5.512	8.446	13.958	1.730	8.370	10.100

Kaynak: Türkiye Patent Enstitüsü 2015 Faaliyet Raporu

Tablo 9'da Türkiye'de kurulan-kapanan şirket sayıları verilmektedir. Türkiye'de her yıl ortalama 60 bin civarında şirket kurulmakta olup mevcut şirketlerin ortalama 12-13 bini kapanmaktadır. Kurulan şirketlerin yaklaşık % 20'si kadar şirket yoluna devam edememektedir. Bunda kötü yönetim, kurumsallaşamama, rekabet edememe, yeniliklere ayak uyduramama ve satın alma vb. gibi sebeplerin yanında girişimcilik ekosisteminin yetersizliğinin de etkisi bulunmaktadır. Kurulan şirketlerin iş alanlarına baktığımızda; çoğunluğunun perakende ticaret, motorlu taşıtların ve motosikletlerin onarımı, inşaat ve imalat sektörü gibi yenilik gerektirmeyen alanlarda faaliyet gösterdikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 9: Kurulan-Kapanan Şirket Sayıları

Yıllar	Kurulan (Adet)	Kapanan (Adet)
2014	58.716	15.822
2015	67.622	13.701
2016 (Ocak-Ekim)	54.004	9.265

Kaynak: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, www.tobb.org.tr

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Türkiye'deki küçük ve orta ölçekli işletmelerin ekonomideki rolünü ve etkinliğini artırmak, rekabet güçlerini artırmak ve sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmek amacıyla kurulmuştur. Küçük Orta Boy İşletmelere (KOBİ) verdiği desteklerle bu işletmelerin kuruluş ve gelişmelerine katkı sağlamaktadır. Tablo 10'da KOSGEB'in 2016 yılı ilk yarısında şirketlere verdiği destekler gösterilmektedir. Ortalamaya

baktığımızda şirket başına düşen destek tutarının 7.730 TL gibi düşük bir meblağ olduğu gözükmektedir. Türkiye’de her yıl ortalama 60 bin civarında şirket kurulduğunu göz önüne aldığımızda desteklerden faydalanan şirket sayısının da düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 10: 2016 Yılı Ocak - Haziran Dönemi KOSGEB Desteklerinin Uygulama Sonuçları

Destek Adı	Destek Tutarı (TL)	İşletme Sayısı
ARGE, İnovasyon ve End. Uyg. Des. Prog.	21.840.478	607
Genel Destek Programı	79.575.009	16.364
KOBİ Proje Destek Programı	7.005.154	329
İşbirliği-Güçbirliği Destek Programı	2.708.281	26
Girişimcilik Destek Programı	87.519.497	9.134
Tematik Proje Destek Programı	275.554	13
Gelişen İşletmeler Piyasası KOBİ Des. Prog.	41.962	2
GENEL TOPLAM	198.965.935	25.742*

*Bir işletme birden fazla destek programından yararlanabildiğinden elde edilen rakam net rakamı göstermektedir.

Kaynak: KOSGEB 2016 Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu

Bir önceki bölümde de belirtildiği gibi girişimcilik faaliyetleri bir ülkenin genel ekonomik durumundan bağımsız düşünülemez. Buradan hareketle, Türkiye’nin makro ekonomik göstergelerine bakılarak, bir projeksiyon yapılmıştır.

Türkiye 2017 yılında % 7,4 büyüyerek dünya genelinde en iyi büyüme performanslarından birini göstermiştir(<http://www.oecd.org/eco/outlook/economic-outlook/30.09.2018>). 2018 yılında ise ilk iki çeyrekte büyüme performansı % 6,2 olmuştur(<http://tuik.gov.tr/HbGetirHTML.do?id=278277/30.09.2018>). Ancak son yaşanan ekonomik gelişmelerden sonra açıklanan Yeni Ekonomi Programı çerçevesinde Türkiye’nin 2018’de % 3,8, 2019’da ise % 2,3 büyüyeceği öngörülmektedir. Diğer taraftan ülkede 2018 yılı Ağustos ayında enflasyon % 17,9 olarak gerçekleşirken, yıl sonu enflasyon tahmini % 20,8’dir (<https://www.hazine.gov.tr/ekonomi-sunumu/30.09.2018>). Faiz oranı ise Merkez Bankasının son hamlesiyle % 24’e yükselmiştir (<https://tr.investing.com/central-banks/30.09.2018>). Düşük büyüme hedefleri, fiyat istikrarsızlığı, faiz oranları ve kurdaki oynaklıklar kısa dönemde Türkiye’yi girişimciler için cazip kılmamaktadır. Faiz oranlarının yüksekliği yeni yatırımları teşvik etmemektedir. Enflasyonun ise makul seviyelerin üstünde olması ve son dönemde kurda yaşanan artışlar fiyat istikrarının sağlanması adına tehdit oluşturmaktadır. Bu da girişimciler için belirsizlik yaratmaktadır.

İhracat rakamlarına bakıldığında; TÜİK’in Ekim 2016’da yayınladığı Dış Ticaret İstatistiklerinde, Türkiye ihracatı 2015 yılında bir önceki yıla göre % 8,7 azalarak 143.8 milyar dolar seviyelerinde gerçekleşmiştir. Bu rakamın içinde 134.4 milyar dolarla imalat sanayi en yüksek payı almaktadır. İmalat sanayi içinde ise en yüksek pay gıda ve tekstil ürünleri, motorlu kara taşıtları ve römorklar ile ana metal sanayi ürünlerine aittir. 2016 yılında ise ihracat Ocak-Eylül döneminde 104,2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde imalat sanayinin toplam ihracat içindeki payı % 94’tür. Yüksek teknoloji ürünlerinin imalat sanayi ürünleri ihracatı içindeki payı % 3,4, orta yüksek teknoloji ürünlerin payı ise % 34,6’dır.

İhracat rakamlarının seyrine bakıldığında; Türkiye’nin ihracatı son yaşanan gelişmelerle beraber bir miktar azalmasına rağmen; ileriki yıllar için yeniden bir artış eğilimine girmesi beklenmektedir. İhracat rakamlarının içerisinde ileri teknoloji ürünlerinin payının az olması bizlere yenilikçi girişimcilik seviyesinin düşük olduğunu göstermektedir.

Sektörel bazda girişimcilik incelendiğinde; Türkiye İstatistik Kurumu’nun Aralık 2016’da yayınladığı 2015 Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistiklerine göre; girişim sayısı ve istihdamda en yüksek payı hizmet sektörü oluşturmuştur. Tablo 11’de 2015 yılında girişim sayısı, istihdam ve cironun sektörlere göre oransal dağılımı verilmiştir. 2015 yılında faal olan girişimlerin %41,7’si hizmet sektöründe, %38,8’i ise ticaret sektöründe yer almıştır. İstihdamda ise hizmet sektörü toplam istihdamın %36,8’ini oluştururken; sanayi sektörünün

istihdam payı %28,8 olmuştur. Ticaret sektörü ciroda %41,7'lik pay ile ilk sırada yer almıştır. Girişimlerin en fazla yer aldığı ve istihdam payı en yüksek olan hizmet sektörünün ciro payı %15,7 iken sanayi sektörünün ciro payı %35,1 olmuştur.

Tablo 11: Girişim sayısı, istihdam ve cironun sektörlere göre oransal dağılımı, 2015

Sektör	Girişim Sayısı	İstihdam	Ciro
Sanayi	12,8	28,8	35,1
İnşaat	6,7	11,8	7,5
Ticaret	38,8	22,6	41,7
Hizmet	41,7	36,8	15,7

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Yine aynı raporda belirtildiği üzere; imalat sanayindeki girişimlerin %58,9'u düşük teknoloji faaliyetlerinde yer almıştır. Düşük teknoloji faaliyetlerinde yer alan bu girişimler, istihdamın %52,3'ünü, cironun %39,3'ünü oluşturmuştur. İmalat sanayinde yüksek teknoloji faaliyetlerinde yer alan girişimlerin oranı %0,03'tür ve bu girişimler istihdamın %2'sini, cironun ise %2,8'ini oluşturmuştur.

5. GZFT Analizi ve Rekabetçilik Değerlendirmesi

GZFT analizi (Güçlü yönler, Zayıf yönler, Fırsatlar ve Tehditler) terim anlamıyla, bir proje ya da girişimin hayata geçmesinden önce; güçlü ve zayıf yanlarının, dışarıdan gelecek tehditlerin ve konjonktürün getireceği fırsatların, detaylı incelemesi olarak kabul edilmektedir. Analiz karar verme aşamasında konu ile ilgili kuvvetli veya zayıf, avantajlı veya dezavantajlı noktaların beraberce görülebilmesini sağlamaktadır. GZFT analizinin amacı; var olan güçlü yönler ve fırsatlardan en üst düzeyde yararlanmak, tehditlerin ve zayıf yanların etkisini en aza indirecek plan ve stratejiler geliştirmektir. Bu bölümde GZFT analiz birimi olarak girişimcilik ekosistemi; referans noktası Küresel Rekabet Edebilirlik Endeksi ve GEM verileri ele alınmıştır. Analiz biriminin belirlenmesi hangi unsurların içsel, hangi unsurların dışsal olduğunun saptanmasını sağlamış; referans noktaları ise mukayeseli bir analiz yapılabilmesini temin etmiştir.

Tablo 12: Küresel Rekabet Edebilirlik Alt Endeksleri (Türkiye)

Küresel Rekabet Edebilirlik Alt	Sıra		Değer	
	(2015-)	(2014-)	(2015-)	(2014-)
GCI	51	45	4,4	4,5
Temel Gereklilikler	57	56	4,7	4,8
Kurumsal Yapı	75	64	3,8	3,9
Altyapı	53	51	4,4	4,6
Makroekonomik İstikrar	68	58	4,7	4,8
Sağlık ve Temel Eğitim	73	69	5,7	5,8
Etkinlik Artırıcılar	48	45	4,3	4,4
Yüksek Öğrenim ve Hizmet içi Eğitim	55	50	4,6	4,7
Ürün Piyasalarının Etkinliği	45	43	4,5	4,6
Emek Piyasalarının Etkinliği	127	131	3,5	3,5
Finansal Piyasalarının Gelişmişliği	64	58	3,9	4,2
Teknolojik Altyapı	64	55	4,1	4,3
Pazar Büyüklüğü	16	16	5,4	5,3
İnovasyon ve Çeşitlilik Faktörleri	56	51	3,7	3,9
İş Dünyasının Gelişmişlik Düzeyi	58	50	4,1	4,3
İnovasyon	60	56	3,4	3,4

Kaynak: http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf

Tablo 12’de Küresel Rekabetçilik Endeksi 2015-2016 dönemi verilerine göre; Türkiye 140 ülke içinde 51. sırada konumlanmıştır. Bir önceki sene 144 ülke arasında 45. Sırada bulunan Türkiye, ondan önceki senede ise 148 ülke arasında 44. sırada bulunmaktadır. 2015-2016 yılında, Küresel Rekabetçilik Endeksi bileşenleri arasında en iyi performans, 2014-2015’te olduğu gibi 16. sıradaki yerini muhafaza eden pazar büyüklüğü alanında gösterilmiştir. 2015-2016 döneminde en dramatik düşüş kurumsal yapılanma endeksinde gözükme olup, Türkiye’nin bu sıralamadaki yeri 75.’lik olmuştur. Bir önceki yıla göre makroekonomik istikrar, kurumsal yapı ve iş dünyasındaki gelişmişlik düzeyi başta olmak üzere rekabetçilik endeksi bileşenlerinde ciddi düşüş görülmüştür. İş gücü piyasaları endeksi iyileşme görülen tek kalem olmasına rağmen; emek piyasalarının etkinliği bakımından Türkiye 140 ülke arasında 127. olarak bu konuda en kötü performans gösteren ülkelerin başında gelmektedir. Rapora göre; Türkiye’deki hassas siyasi dönem ile bölgesel istikrarsızlıkların bir araya gelmesi sonucunda oluşan belirsizlik ortamı, Türkiye’nin büyüme ve kalkınmasında ciddi payı olan özel sektör yatırımlarının (özellikle yabancı yatırımların) yavaşlamasına neden olmuştur. Rapora göre; bu yavaşlamada yüksek enflasyonun meydana getirdiği belirsizlik ve ülkedeki finans sektörüne duyulan güven ile bu sektörün etkinliğine dair şüpheler ayrıca rol oynamıştır. Makroekonomik ortamın bozulması da Türkiye’nin rekabetçilik sıralamasında yaşadığı düşüşün sebeplerinden biri olarak gösterilmiştir.

Türkiye, uluslararası yatırımcılar için çok önemli olan “Fikri Mülkiyet Hakları” bakımından bir önceki yıla göre 10 basamak birden gerileyerek, 140 ülke arasında 82. sırada bulunmaktadır. Raporunda, iş yaparken karşılaşılan problemlerin belirlenmesine imkân veren “Yönetici Görüşleri Anketi” ne göre, 2014-2015 yılı raporunda; Türkiye’nin en önemli üç sorunu olarak siyasi riskler, bürokratik engeller ve eğitimsiz iş gücü gösterilmektedir. Katılımcılar, 2015-2016 yılı raporunda, %14 ile yüksek vergi oranlarını en önemli sorun olarak görürken; ikinci basamakta %12,2 ile finansman erişimi yer almaktadır. Eğitimsiz iş gücünün %12 ile üçüncü sırayı aldığı raporda sırayla; yabancı para düzenlemelerinin %11,3, vergi düzenlemelerinin karmaşıklığı % 8,4 ve bürokratik engellerin % 7,1 oranında iş yapma açısından engel teşkil ettiği görülmektedir. Bunları % 6,6 ile alt yapı yetersizliği, % 6,2 ile siyasi istikrarsızlık, % 5,5 ile yetersiz inovasyon kapasitesi, % 5,2 ile işgücü sınırlamaları, % 5,1 ile enflasyon ve % 2,3 ile iş ahlakının zayıflığı takip etmektedir.

“Kamu Düzenlemeleriyle Getirilen Yükler” sıralamasında Türkiye bir önceki yıla göre 6 basamak yükselerek 65. sıraya gelmiştir. Türkiye bu alanda Portekiz, Güney Afrika, Yunanistan ve Fransa gibi ülkelerden daha iyi durumda olmasına rağmen Almanya ve İngiltere’nin gerisinde bulunmaktadır. Bunun yanında Türkiye, “Kanun, Mevzuat ve İlgili Diğer Düzenlemelerde Gerekli Değişiklikler İçin Hukuki Çerçevenin Verimliliği” sıralamasında İspanya, Güney Afrika, Yunanistan, İngiltere, Almanya, Portekiz ve Fransa’nın gerisinde bulunmaktadır (<http://www.rekabet.gov.tr>). Türkiye “Terörün Getirdiği Maliyetler” sıralamasında 140 ülke arasında 112. sırada yer almaktadır.

“Genel Altyapının Niteliği” alanında Türkiye 33. sırada yer alarak İngiltere, Portekiz, Fransa, Almanya ve İspanya’nın gerisinde; Güney Afrika ve Yunanistan’ın önünde yer almaktadır. Türkiye, “Liman Altyapısının ve Demiryolu Altyapısının Kalitesi” sıralamalarında 53. yer alırken; havayolu ulaşımının kalitesi bakımından 33. Ve karayollarının kalitesi bakımından 36. sırada bulunmaktadır. “Elektrik Arzı Kalitesi” sıralamasında 80. sırada yer alan Türkiye’nin “Mobil Telefon Hatları” sıralamasında ise bir önceki seneye göre 2 basamak ilerleyerek 103. sıraya yükseldiği görülmektedir. Ayrıca “Sabit Telefon Aboneleri” kaleminde Fransa 3. sırada, Almanya 5. sırada ve İngiltere 8. sırada bulunurken, Türkiye geçen seneye göre 3 basamak gerileyerek 68. sırada bulunmaktadır.

Raporda göze çarpan olumsuz unsurlardan biri Türkiye’deki eğitim kalitesiyle ilgilidir. Türkiye eğitim sisteminin kalitesi sıralamasında 92. sırada yer alırken; ilköğretim kalitesi sıralamasında 100., matematik ve fen bilimlerinin kalitesi sıralamasında 103. Sırada bulunmaktadır. Diğer bir olumsuz unsur ise Türkiye’nin Emek Piyasalarının Etkinliği bakımından İşçi-İşveren İşbirliği sıralamasında 112. sıra ile gerilerde yer almasıdır.

Türkiye, “Mal Piyasalarının Etkinliği bakımından Yerel Rekabetin Yoğunluğu” bileşeninde yükseliş gösterirken, “Bir İşletmeyi Kurmak İçin Gereken Zaman” ile “Antitröst Politikalarının Etkinliği” bileşeninde düşüş eğilimi göstermektedir. Türkiye “Yerel Rekabetin Yoğunluğu” alanında 10. sırayla Güney Afrika, Yunanistan, İspanya, Portekiz ve Fransa’nın önünde yer almaktadır. Türkiye, “Pazar Hâkimiyetinin Kapsamı” sıralamasında geçen seneye göre 5 basamak gerileyerek 44. sırada Almanya, Portekiz, İngiltere, İspanya ve Fransa’nın gerisinde kalırken; Yunanistan ve Güney Afrika’nın önünde yer almaktadır. Bunun yanında Türkiye, “Antitröst Politikalarının Etkinliği” değerlendirmesinde İspanya, Portekiz ve Yunanistan’ın önünde, 34. basamakta yer almaktadır. Yine rapora göre Türkiye’de “Bir İşletmeyi Kurmak İçin Gereken

Zaman” asgari 6,5 gündür. Rapordaki değerlendirmeye göre Türkiye bu alanda 21. sırada bulunmaktadır (<http://www.rekabet.gov.tr>).

Türkiye, “En Son Teknolojinin Kullanılabilirliği” sıralamasında 55. iken; “Teknolojilerin Firma Düzeyinde Belirlenmesi” alanında 36. sıra ile Güney Afrika ve Fransa’nın gerisinde, Yunanistan ve İspanya’nın önündedir. Türkiye “Bireysel İnternet Kullanıcıları” sıralamasında 67. sırada yer alarak İngiltere, Portekiz, Yunanistan, İspanya, Almanya ve Fransa’nın gerisinde kalmıştır. Türkiye’nin güçlü olduğu alanlar arasında iç ve dış pazar büyüklüğü bulunmaktadır. Türkiye iç pazar büyüklüğü sıralamasında 14., dış pazar büyüklüğü sıralamasında 26. sırada yer alarak; bu alanda İngiltere, Fransa ve Almanya’nın gerisinde iken, Güney Afrika, Yunanistan, İspanya ve Portekiz’in önünde yer almaktadır.

Şimdiye kadar kullanılan veriler ve ülkenin mevcut durumu dikkate alındığında; Türkiye’nin girişimcilik konusunda güçlü yönlerini, zayıf yönlerini, girişimciliği hem nitelik hem de nicelik olarak olumlu etkileyecek fırsatları ve girişimciliğin artmasını ve gelişimini tehdit eden unsurlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Kutu 1: Güçlü Yönler

- Genç nüfus oranının yüksek olması
- Geniş iç pazar
- İş kurma kolaylığı
- Avrupa ve Asya pazarlarına yakınlık ve güçlü ulaşım ağı
- Devletin girişimciliğin geliştirilmesi için verdiği mali destekleri
- Son yıllarda devlet tarafından Ar-Ge’ye ayrılan payın artması
- Farklı ekonomik faaliyet alanlarının bulunması
- TGB, TEKMER, OSB vb. girişimciliğe yönelik mevcut fiziki altyapı
- Firmaların yüksek adaptasyon kabiliyetine sahip olması
- Küreselleşmeye karşı genelde olumlu bir tutum olması

Kutu 2: Zayıf Yönler

Düzenleyici çerçeve ile ilgili zayıf yönler

- Fikri mülkiyet haklarının korunmasındaki zorluklar
- Bürokratik engeller
- Sık yapılan mevzuat değişiklikleri ve bunun takibi güçleştirilmesi
- Vergi oranlarının yüksek olması ve vergi düzenlemelerinin karmaşıklığı
- Sosyal girişimciliği kolaylaştırıcı ve teşvik edici kanuni düzenlemelerin yetersizliği

Piyasa koşulları ile ilgili zayıf yönler

- İnovatif ürün talebinin yetersiz olması ve iç talebin sofistike olmaması

Finansa erişim ile ilgili zayıf yönler

- Tüzel kişilik oluşmadan kredi ve kredi garantisi verilmemesi
- Kamuda destek veren kurumlar arasındaki koordinasyon eksikliği
- Devlet desteklerinin uygulamasındaki katılık
- Birçok girişimin, henüz girişim sermayesi fonlarının ilgisini çekmeden sonlanması
- Girişimcilerin mali kaynaklara erişimelerindeki zorluklar
- Risk sermayesi sisteminin gelişmemiş olması

Bilgi birikiminin oluşması ve yayılması ile ilgili zayıf yönler

- Özel sektörün Ar-Ge çalışmalarına yeterli kaynak ayırmaması

- Üniversitelerde uygulamalı Ar-Ge faaliyetlerinin yetersiz kalması
- Girişimciler, KOBİ'ler ve büyük işletmeler arasındaki işbirliğinin zayıf olması

Girişimcilik yetenekleri ile ilgili zayıf yönler

- Doğru karar verme, yaratıcı düşünme, çözüm üretme ve planlama yeteneklerinin zayıf olması
- Üniversitelerde girişimcilik üzerine ders verebilecek akademisyenlerin azlığı
- İlk ve ortaöğretimde çalışan öğretmenlerin girişimcilik konusunda yeterli donanıma sahip olmaması
- Ortaöğretim düzeyinde seçmeli ders olan girişimcilik dersinin içerik olarak zayıf kalması
- Girişimcilik yetenek ve kabiliyetlerinin düşük olması

Kültürel zayıf yönler

- Medyanın girişimciliğin doğru algılanması adına yeterli rol üstlenmemesi
- Girişimciliğin önemi konusundaki farkındalığının düşük olması

Kutu 3: Tehditler

- Türkiye'nin enerjisini ve kaynaklarını, iç ve dış tehditler nedeniyle, yenilikçi ve verimli ekonomik alanlar yerine savunma ve güvenlik amaçlı kullanmak zorunda kalması
- Yenilikçi ürün talebinin artmaması
- Türkiye'nin en büyük ticaret ortağı olan Avrupa Birliği pazarındaki ekonomik sorunların derinleşmesi (Brexit ve İtalya bütçe sorunu gibi) ve büyümenin yavaşlaması
- Makroekonomik ortamın bozulma eğiliminde olması ve döviz kurlarındaki artış
- Bölgedeki siyasi ve ekonomik risklerin artmasından kaynaklanan tehditler

Kutu 4: Fırsatlar

- Ortadoğu, Afrika ve Asya pazarlarındaki muhtemel genişleme
- Küresel ölçekte önemi giderek artan "yeni orta sınıf"
- Genç nüfusun yeni fikirler üretme ve işgücü kaynağı olması dolayısıyla sağlayacağı imkânlar

Sonuç

Girişimciliğin ekonomik kalkınmaya olan etkisi çok açık olmakla beraber genel olarak girişimciliğin artırılması ve gelişimi için gereken hassasiyetin gösterildiğini söylemek mümkün olmamaktadır. Dünyanın gelişmiş ülkelerinin girişimcilik ekosisteminin gelişmiş olması şaşırtıcı değildir. Bu aynı zamanda girişimciliğin teşvik edildiği ülkelerde kalkınmanın ve refahın arttığı sonucunu da göstermektedir; yani iki yönlü bir etkileşim söz konusudur. Girişimcilik istihdamın artmasına, ekonomik büyümenin hızlanmasına, yeni endüstrilerin doğmasına, refah düzeyinin yükselmesine ve orta sınıfın güçlenmesine katkı sağlamaktadır.

Girişimcilikle ekonomik kalkınma arasındaki bu ilişki ortadayken, girişimciliğin nitelik ve nicelik olarak geliştirilmesi zorunluluğu açıktır. Türkiye, girişimcilik ekosisteminin unsurları değerlendirildiğinde, dünya genelinde iyi sayılabilecek bir noktada olmasına rağmen; kendisine yüksek hedefler belirleyen Türkiye'nin bu hedeflere ulaşmada kilit rol oynayacak olan girişimcilik faktöründen gelişmiş ülkeler seviyesinde yararlanması gerekmektedir.

Türkiye, 80 milyonluk nüfusu ile girişimciler açısından iyi bir pazar olmasının yanında; genç nüfusunun toplam nüfus içindeki payının yüksek olmasından dolayı geniş bir girişimci havuzuna sahiptir. Gençlere gerekli eğitim ve destek verilerek başarılı bir girişimci olmaları sağlanabilir. Türkiye'nin coğrafi konumundan kaynaklanan stratejik önemi her geçen gün artmaktadır. Ülkemiz gerek Asya ile Avrupa arasında ulaşım bağlantılarına sahip olması gerekse enerji ihracatçısı ülkelerle Avrupa arasında enerji koridoru olma özelliği ile ekonomik faaliyetler için cazibe merkezi haline gelmektedir. Özellikle son dönemde hükümetin, yatırımları arttırmak ve piyasayı canlandırmak için, uyguladığı politikalar ve verdiği

ekonomik destekler Türkiye’de girişimciliği cazip hale getirmektedir. Girişimciliğe yönelik altyapının bulunması, iş kurmanın kolay olması ve ekonomik faaliyetlerin çeşitliliği girişimciliğin artması adına Türkiye’nin sahip olduğu diğer önemli avantajlardır.

Diğer yandan bürokratik engeller, fikri mülkiyet haklarının korunmasındaki güçlükler, vergi oranlarının yüksek olması ve mevzuat değişikliklerinin çok sık yapılması ve takibinin zor olması gibi olumsuzluklar girişimcilerin iş yapmalarını zorlaştırmaktadır. Ayrıca krediye almada yaşanan zorluklar ve devlet desteklerinin uygulanmasında yaşanan koordinasyonsuzluklar girişimcilerin sermayeye ulaşmasını güçleştirmektedir. Ar-Ge faaliyetlerinin ve harcamaların yetersiz oluşu ve iç talebin yenilikçi ürün talebinin düşük olması inovatif girişimciliğin gelişmesini önlemektedir. Bunun yanında girişimcilik eğitiminin yetersiz olması, akademik çevrelerin ve medyanın girişimciliğe gereken önemi vermemesi Türkiye’nin girişimcilik konusunda sahip olduğu dezavantajlardır.

Türkiye’nin en büyük ticaret ortağı olan Avrupa Birliği’nde yaşanan ekonomik ve siyasi kriz sonucu kıtada ekonomik büyümenin yavaşlaması Türkiye ekonomisi için olumsuz bir gelişmedir. Ayrıca bölgesel ekonomik siyasi ve askeri risklerin artmasının yol açtığı tehditler Türkiye’nin enerjisini ve kaynaklarını, yenilikçi ve verimli ekonomik alanlar yerine, savunma ve güvenlik amaçlı kullanmasına neden olmaktadır. Makroekonomik ortamın bozulma eğiliminde olması ve döviz kurlarındaki dalgalanmalar potansiyel girişimleri riskli kılmaktadır. Buna karşılık son dönemlerde iyi siyasi ilişkiler kurduğumuz Ortadoğu, Afrika ve Asya ülkelerinin pazarları Türk girişimciler için önemli fırsatları beraberinde getirmektedir. Ayrıca sahip olduğu genç nüfus, yeni fikirlerin ortaya çıkması ve iş gücü kaynağı olması bakımından Türkiye’nin elini güçlendiren noktalardan biridir.

Bütün bunlar göz önüne alındığında, Türkiye’de girişimcileri yatırıma teşvik edecek ekonomik ortamın hazırlanması kritik öneme sahiptir. Girişimcilere düşük maliyetli finans kaynakları ve rahat geri ödeme koşulları sağlanmalıdır. Makroekonomik ortamdaki belirsizlik ortadan kaldırılmalı ve yatırımcıya güven duygusu verilmelidir. Bunun yanında bir şirketin kuruluş veya işletme aşamasında karşılaşılabileceği bürokratik engeller en aza indirilmeli ve yasal mevzuatlar girişimcilik lehine yeniden düzenlenmelidir. Girişimcilerin pazar sıkıntısı çekmemesi adına iç talep canlandırılmalı ve çeşitli anlaşmalar ve işbirliği yoluyla yeni dış pazarlar bulunarak alternatifler çoğaltılmalıdır. Girişimcilere daha iyi altyapı imkânları sağlanmalı, yeni OSB’ler çağın ihtiyaçlarına ayak uyduracak şekilde ülkenin genelinde kurulmalıdır. Okullarda girişimcilik eğitiminin süresi ve kalitesi artırılarak gençlerde girişimcilik fikrinin oluşması sağlanmalıdır. Ülkede yenilikçilik teşvik edilerek inovatif girişimciliğin önü açılmalıdır. ARGE harcamaları artırılarak teknolojinin gelişimi ve girişimcilere kısa sürede transferi sağlanmalıdır.

Türkiye’nin bulunduğu nokta ve ulaşmak istediği hedefler dikkate alındığında, girişimciliğin geliştirilmesinin Türkiye için bir seçenek olmaktan ziyade, zorunluluk haline geldiğini ifade etmek yanlış olmayacaktır. Türkiye bugün her zamankinden daha güçlü bir şekilde girişimcilerin yaratıcılığına ihtiyaç duymaktadır. Konu makroekonomik açıdan ele alındığında girişimciliğin gelişimi ülke refahının artması için elzemdir. Ancak en önemlisi gelişmiş ülkeler seviyesine çıkmak, hatta onların önüne geçmek ve onlarla hem ekonomik hem de diğer alanlarda mücadele edebilmek adına gerekli olan teknolojik ve yenilikçi girişimcilik ülkenin en önemli gündem maddelerinden biri olmalıdır.

Kaynakça

- Ács, Zoltán J.,László Szerb, Erkko Autio (2015). Global Entrepreneurship Index 2016. Global Entrepreneurship Development Institute.
- Backman, Mikaela, Charlie Karlsson (2013). “Determinants of Entrepreneurship. Is it all about the individual or the region?” CESIS Electronic Working Paper Series, Paper No. 338.
- <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:795924/FULLTEXT01.pdf/21.10.2016>.
- Bayar, Yılmaz (2012). “Girişimcilik Finansmanında Risk Sermayesi ve Melek Finansmanı.” Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi (7:2), s.133-145.
- Biol, Yunus Emre, Merve Tuncay, Halil İbrahim Kaya (2011). “İktisadi Gelişme Açısından Girişimcilik Kültürü: Sivas, Tokat ve Amasya İllerinde Bir Uygulama.” 3. Uluslararası İstanbul İktisatçılar Zirvesi. s.233-252.

- Bozkurt, Özlem Çetinkaya, Adnan Kalkan, Osman Koyuncu, vd., (2012). “Türkiye’de Girişimciliğin Gelişimi: Girişimciler Üzerinde Nitel Bir Araştırma.” Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:15, s.229-247.
- Brashear, Marianna, Ruby Clohessy, JasonRiddle vd. (2015). The Economics of Entrepreneurship. [Elektronik Sürüm]. The Foundation for Economic Education. https://fee.org/media/11994/the-economics-of-entrepreneurship_facilitator_guide_final.pdf/19.10.2016.
- Calá, Carla Daniela, Josep-Maria Arauzo, Carod Miguel Manjón-Antolín (2015). “The Determinants of Entrepreneurship in Developing Countries.” [Elektronik Sürüm]. <http://nulan.mdp.edu.ar/2125/1/cala.2015.pdf/25.11.2016>.
- Carree, Martin, Roy Thurik (2005). “Understanding the role of entrepreneurship for economic growth.” <https://papers.econ.mpg.de/egp/discussionpapers/2005-10.pdf/21.10.2016>.
- Carree, Martin, Roy Thurik (2002). “The Impact of Entrepreneurship on Economic Growth.” [Elektronik Sürüm]. http://www.academia.edu/1600957/The_Impact_of_Entrepreneurship_on_Economic_Growth/20.10.2016.
- Çokgezen, Murat (2012). Türkiye’de Devlet, Girişimcilik ve Yerel Kalkınma. [Elektronik Sürüm]. İstanbul: İTO Yayınları. <http://www.ito.org.tr/itoyayin/0026317.pdf/21.10.2016>.
- Çögürçü, İclal (2016). “İktisadi Doktrinlerde Geçmişten Günümüze Girişimciliğin Önemi.” Selçuk Üniv. Sos. Bil. Ens. Dergisi, Sayı:35, s.65-80.
- Emsen, Ö. Selçuk, Ayşe İrmış, Ertuğrul Deliktaş (2002). “İktisadi Gelişmede Girişimciliğin Rolü- Karşılaştırmalı Bir Analiz.” Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Cilt.7, Sayı:2 s.243-256.
- Er, Bünyamin (2015). “Girişimciler İçin Alternatif Finansman Kaynakları: Mevcut Durum ve Öneriler.” Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, Sayı:1 s.31-54.
- Eser, Gül, Müge Leyla Yıldız (2015). “Türkiye’de Girişimcilik Araştırmalarının Odağı Nedir? -Yazın Üzerine Bir İnceleme -.” Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, Cilt 11, Sayı 43, s. 91-117.
- Fairlie, Robert (2011). “Entrepreneurship, Economic Conditions, and the Great Recession.” Discussion Paper No. 5725. <http://ftp.iza.org/dp5725.pdf/21.10.2016>.
- Friedman, Barry A., Nergis Aziz (2012). “Turkey and the United States: Entrepreneurship Activity, Motives, Aspirations, and Perceptions.” International Journal of Business and Social Science Vol. 3 No. 3, s.96-107.
- Gerni, Mine, Murat Nişancı, Ahmet Alkan Çelik, vd. (2013). “Geçiş Ekonomilerinde Girişimciliğin Ekonomik Büyüme Üzerine.” International Conference on Eurasian Economies. Session 6c: Bölgesel Konular, s.761-767.
- Işık, Nihat, Deniz Göktaş, Efe Can KILINÇ (2011). “İktisadi Büyümede Girişimciliğin Rolü.” Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi (6:1), s.148-178.
- Kelley, Donna, Slavica Singer, Mike Herrington (2016). 2015/16 Global Report. Global Entrepreneurship Monitor. <http://www.gemconsortium.org/report/49480>.
- Kılıç, Seyfi Derya, Güler Aydın (2014). “İktisadi ve Toplumsal Dönüşüm ve Yenilikçi Girişimci.” Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Cilt:16 Sayı:3 s.143-158.
- KOSGEB 2016 Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu.
- Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri, 2015, <http://www.tuik.gov.tr/HbPrint.do?id=21864/21.10.2016>.
- Lamberts, S.W.J., (2006). “Entrepreneurship at Country Level Economic and Non-Economic Determinants.” repub.eur.nl/pub/7982/EP2006081ORG9058921158Wennekers.pdf/21.10.2016.
- Mason, Colin, Ross Brown (2014). “Entrepreneurial Ecosystems and Growth Oriented Entrepreneurship.” OECD LEED Programme. <https://www.oecd.org/cfe/leed/Entrepreneurial-ecosystems.pdf/21.10.2016>.

- Naudé, Wim (2013). Entrepreneurship and Economic Development: Theory, Evidence and Policy. Discussion Paper No: 7507. <http://ftp.iza.org/dp7507.pdf/21.10.2016>.
- OECD (2016), Entrepreneurship at a Glance 2016, OECD Publishing, Paris.
- OECD (2018), Global Interim Economic Outlook, September 2018.
<http://www.oecd.org/eco/outlook/economic-outlook/30.09.2018>
- Önce, Asım Günal, Mehmet Marangoz, Nedret Erboy (2014). “Ekonomik Büyüme ve Kalkınmada Girişimciliğin Rolü ve Önemi.” <http://avekon.org/papers/1041.pdf/21.10.2016>.
- Özdemir, Süleyman, Halis Yunus Ersöz, Halil İbrahim Sarıoğlu (2008). “Küçük Girişimciliğin Artan Önemi ve Kobi’lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri.” [Elektronik Sürüm]. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı:58,s.174-230.
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/iusskd/article/viewFile/1023001710/1023001538/21.10.2016>.
- Özkan, Şule, Ö. Selçuk Emsen, Hayati Aksu vd (2002). “Türkiye’de Girişimcilik ve Belirleyicileri: Marmara ve Doğu Anadolu Bölgesi Üzerine Bir Uygulama.” Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 58-4, s.145-172.
- Özkul, Gökhan (2007). “Kapitalist Sistemin Sürükleyici Aktörleri: Ekonomik Teoride Girişimciler.” Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi C.12, S.3 s.343-366.
- Sönmez, Asuman, Andaç Toksoy (2014). “Türkiye’de Girişimcilik ve Türk Girişimci Profili Üzerine Bir Analiz.” Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt:21 Sayı:2 s.41-58.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2014). Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018 Girişimciliğin Geliştirilmesi. Özel İhtisas Komisyonu Raporu.
- The Global Competitiveness Report 2015–2016. http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf/21.10.2016.
- Thurik, Roy, David Audretsch (2002). Entrepreneurship: Determinants and Policy in a European-US Comparison. Economics of Science, Technology and Innovation, Volume 27.
- Toma, Sorin-George, Ana-Maria Grigore, Paul Marinescu (2014). “Economic development and entrepreneurship.” [Elektronik Sürüm]. Procedia Economics and Finance, Sayı: 8 s.436-443.
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567114001117/21.10.2016>.
- Topkaya, Özgür (2013). “Tarihsel Süreçte Girişimcilik Teorisi: Girişimciliğin Ekonomik Büyüme ve İstihdam Boyutu.” Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, (8:1), s.29-54.
- Türkiye Patent Enstitüsü 2015 Faaliyet Raporu.
- Yıldız, Sebahattin, Salih Alp (2012). “Girişimcilik Teorisi Çerçevesinde KOBİ’lerin Ekonomiye Etkileri ve Rekabet Koşullarını Etkileyen Faktörler.” Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi (7:2), s.29-49.
- 2015-2018, Türkiye’nin Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı (2015).
http://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mali%20Tablolar/Gisep_2015-2018_TR.pdf/21.10.2016.
- <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>
- <https://data.oecd.org/eduatt/adult-education-level.htm>
- <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm>
- <http://focustaiwan.tw/news/aeco/201602150017.aspx>
- [http://www.indexmundi.com/taiwan/gdp_per_capita_\(ppp\).html](http://www.indexmundi.com/taiwan/gdp_per_capita_(ppp).html)
- <http://www.rekabet.gov.tr>
- <http://www.tpe.gov.tr>
- <http://www.tuik.gov.tr>
- <http://tuik.gov.tr/HbGetirHTML.do?id=278277/30.09.2018>
- <https://www.hazine.gov.tr/ekonomi-sunumu/30.09.2018>

ENTREPRENEURSHIP IN TURKEY: ANALYSIS OF CURRENT SITUATION AND SUGGESTIONS

Extended Abstract

Introduction

In the transition period from industrial to information society, human capital has become important in economic growth and development. Human capital is defined as the knowledge, skills and similar attributes of the individuals who contribute to creative economic activities. In addition to this, it becomes an important input of the production process by increasing investments. Entrepreneurship is one of the most effective ways to combat unemployment. Besides, entrepreneurship is the engine of economic development and growth; it is important because it is the source of innovation. Competitive private entrepreneurship has a large share in economic growth and welfare in countries.

Entrepreneurship is the production factor which combines labor, capital, land and technology among production factors, takes risks, innovates and evaluates opportunities. The entrepreneur is the person who transfers economic resources from low-productivity areas to high-productivity areas. In addition, the entrepreneur brings together the production resources in a new way and ensures the use of idle production factors. At the same time it plays a big role in increasing production by using the production tools and existing inputs in a more efficient way. The entrepreneur contributes to the emergence, spread and implementation of new ideas, and thus to the creation of new industries and hence new areas of employment. By using modern technologies, productivity growth is achieved, and economic growth is accelerating with the growing sectors.

In addition, entrepreneurship provides an increase in the welfare of society and strengthens the middle class. In addition, entrepreneurship is effective in eliminating or reducing differences in inter-regional development levels. Therefore; As the number of entrepreneurs and entrepreneurs in the country increase, the total investment and employment rates are positively affected and contribute to the development. In this context, the identification of priority factors affecting the increase in the provision of entrepreneurship on behalf of economic development and prosperity in Turkey is an important state.

Methodology

SWOT analysis (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) was used as a method in the study. SWOT analysis means that before the realization of a project It is considered as a detailed examination of its strengths and weaknesses, threats coming from outside and opportunities that the conjuncture will bring. The analysis ensures that strong or weak, advantageous or disadvantageous points related to the subject can be seen together in the decision-making stage. The purpose of SWOT analysis is to develop the plans and strategies to minimize the impact of threats and weaknesses.

In this study, some parameters that determine and affect entrepreneurship (R & D expenditures, state policies, entrepreneurship financing, education level, physical infrastructures) are examined comparatively. The entrepreneurship ecosystem was used as a SWOT analysis unit. As a reference point, the Global Competitiveness Index and GEM data are discussed. The determination of the unit of analysis has enabled the determination of which elements are external and which elements are external; reference points provided a comparative analysis

Results

Turkey is a good market for entrepreneurs with a population of 80 million. In addition, due to the high share of the young population in the total population, it has a large pool of entrepreneurs. Youth; with the necessary training and support, they can be a successful entrepreneur. Turkey's geographical location is increasing day by day its strategic importance. Our country is becoming an attraction center for economic activities with its transportation links between Asia and Europe as well as being an energy corridor between

energy exporting countries and Europe. Especially in recent years to increase investment in the government and given market policies and implemented to stimulate economic supports entrepreneurship makes it attractive in Turkey. The presence of infrastructure for entrepreneurship, easy to establish business and entrepreneurship are other important advantages for the increasing diversity of economic activities owned by Turkey.

On the other hand, such as bureaucratic obstacles, difficulties in the protection of intellectual property rights, high tax rates and frequent legislative changes make it difficult for entrepreneurs to do business. In addition, the difficulties in obtaining loans and the lack of coordination in the implementation of government subsidies make it difficult for entrepreneurs to reach capital. Inadequate R & D activities and expenditures and low domestic demand for innovative products prevent the development of innovative entrepreneurship. In addition, the lack of entrepreneurship education, the academic environment and the importance of the media to entrepreneurship are other disadvantages. In addition, the lack of entrepreneurship education and the fact that academic environments and the media do not give importance to entrepreneurship are other disadvantages.

Turkey's largest trading partner, the slowdown in economic growth in the European Union for Turkey's economy is a negative development. The deterioration in macroeconomic environment and fluctuations in exchange rates make potential initiatives risky. In the Middle East in Turkey's recent provision of good political relations, market of African and Asian countries brings important opportunities for Turkish entrepreneurs. You will also have a young population, in terms of being out of the labor force supply and create new ideas is one spot into the hands of Turkey.

Conclusion and Discussion

Although the impact of entrepreneurship on economic development is very clear, it is not possible to say that the sensitivity of entrepreneurship in general is increasing. It is not surprising that the entrepreneurial ecosystem of the developed countries of the world has developed. This also shows that development and prosperity have increased in countries where entrepreneurship is encouraged; that is, there is a two-way interaction. Entrepreneurship contributes to the increase in employment, the acceleration of economic growth, the emergence of new industries, rising welfare and strengthening of the middle class.

While this relationship between entrepreneurship and economic development is in the middle, it is clear that entrepreneurship should be developed in terms of quality and quantity. Turkey, when elements of entrepreneurship ecosystem assessment, although at one point the world can be considered good in general; Turkey itself high goals that determine the level of developed countries should benefit from the entrepreneurial factors that will play a key role in achieving these goals.

All things considered, it will encourage entrepreneurs to invest in Turkey preparing the economic environment is critical. Low-cost financial resources and comfortable reimbursement conditions should be provided to entrepreneurs. The uncertainty in the macroeconomic environment should be eliminated and confidence should be given to the investor. In addition, the bureaucratic barriers that a company may face during the establishment or operation phase should be minimized and the legal regulations should be rearranged in favor of entrepreneurship. In order for entrepreneurs to not suffer from market shortages, domestic demand should be revived and alternatives should be duplicated by finding new foreign markets through various agreements and cooperation. Entrepreneurs should be provided with better infrastructure and new OIZs should be established throughout the country to keep pace with the needs of the age. Entrepreneurship should be ensured in schools by increasing the duration and quality of entrepreneurship education. By encouraging innovation in the country, the front for innovative entrepreneurship should be opened. R & D expenditures should be increased and technology should be developed and entrepreneurs should be transferred in a short time.

Considering that Turkey's aim and want to reach the point where, from being an option for Turkey rather than the development of entrepreneurship will not be wrong to state that become a necessity. Turkey needs the creativity of entrepreneurs in a more powerful way than ever today. Considering the issue from a macroeconomic point of view, the development of entrepreneurship is essential for the welfare of the country. But most importantly, technological and innovative entrepreneurship should be one of the most important agenda items of the country in order to rise to the level of developed countries and even to prevent them and to fight with them in both economic and other fields.